

Cuprins

Cuvânt înainte.....	9
CAPITOLUL 1	
CONȚINUTUL SERVICIILOR	11
1.1. Conceptul de serviciu	11
1.2. Particularitățile serviciilor	14
1.3. Tipologia serviciilor	16
1.4. Calitatea serviciilor.....	18
1.5. Importanța serviciilor în bugetul familiei	29
1.6. Jurnalul serviciilor pentru o săptămână	31
CAPITOLUL 2	
PIAȚA SERVICIILOR.....	41
2.1. Definirea pieței serviciilor	41
2.2. Raporturi între piața bunurilor și piața serviciilor	42
2.3. Oferta de servicii și producția lor	49
2.3.1. Definirea și caracteristicile ofertei de servicii	49
2.3.2. Evoluția ofertei de servicii – tendințe.....	51
2.4. Cererea de servicii	52
2.4.1. Definirea și caracteristicile cererii de servicii	52
2.4.2. Factori de influență ai cererii de servicii	53
2.5. Strategii de sincronizare a cererii de servicii cu oferta.....	57
2.6. Concurența în domeniul serviciilor	58
2.7. Tarifele în servicii.....	58
2.8. Sezonalitatea - factor de influență major în evoluția pieței serviciilor (cu deosebire în turism)	60
2.9. Fidelizarea clienților, soluția menținerii pieței pertinente în servicii (o exemplificare în industria hotelieră)	62
2.10. Căi de adaptare operativă a ofertei la variațiile cererii (o exemplificare pentru transportul CFR Călători).....	63
2.11. Timpul de servire-variabilă critică în economia serviciilor caracterizate prin fluctuații extrem de rapide ale cererii (o exemplificare pentru diminuarea impactului așteptării la ghișeu)	65
CAPITOLUL 3	
EFICIENȚA ECONOMICĂ și SOCIALĂ A SERVICIILOR.....	67
3.1. Conceptul de eficiență și conținutul acesteia	67
3.2. Criterii de evaluare a eficienței serviciilor.....	69
3.2.1. Rentabilitatea	69
3.2.2. Nivelul costurilor.....	71

3.2.3. Eficiența utilizării factorilor de producție.....	72
3.2.4. Eficiența investițiilor	73
3.2.5. Eficiența socială.....	73
3.3. Alternative de creștere a eficienței serviciilor prin monitorizarea evoluției mediului de afaceri	74
3.4. Relația productivitate-salariu în servicii.....	75

CAPITOLUL 4

SERVICII DESTINATE POPULAȚIEI	77
4.1. Importanța serviciilor pentru populație	77
4.2. Principalele categorii de servicii pentru populație.....	78
4.3. Servicii destinate populației, finanțate de la bugetul de stat.....	79
4.3.1. Serviciile de învățământ	80
4.3.1.1. Finanțarea serviciilor de învățământ din România	80
4.3.1.2. Strategii de promovare ale universităților.....	81
4.3.2. Servicii culturale și de artă	87
4.3.2.1. Bugetul alocat culturii	87
4.3.2.2. Stimularea consumului de servicii culturale finanțate de la bugetul de stat (o exemplificare: Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște.....	87
4.3.3. Serviciile de sănătate	91
4.3.3.1. Finanțarea serviciilor de sănătate în România	96
4.3.3.2. Piața serviciilor de sănătate din România.....	96
4.3.3.2.1. Oferta de servicii de sănătate din România	96
4.3.3.2.2. Cererea de servicii de sănătate din România.....	98
4.3.3.2.3. Concurența pe piața serviciilor de sănătate din România.....	100
4.3.3.2.4. Tendințe în starea sistemului de sănătate din România.....	101
4.3.4. Servicii de asistență socială	102
4.4. Servicii de piață destinate populației, fără finanțare de la bugetul de stat.....	102
4.5. Dezvoltarea serviciilor pentru populația din mediul rural.....	110

CAPITOLUL 5

SERVICII DESTINATE PERSOANELOR JURIDICE	115
5.1. Serviciile pentru întreprinderi.....	115
5.2. Organizarea serviciilor pentru producție	116
5.3. Caracterizarea principalelor servicii pentru întreprinderi.....	117
5.3.1. Comerțul.....	117
5.3.2. Transporturile	132
5.3.3. Serviciile de intermediere financiară.....	133

CAPITOLUL 6

SERVICIILE INTERNAȚIONALE.....	135
6.1. Conținutul serviciilor internaționale.....	135
6.2. Tipologia serviciilor internaționale.....	136
6.2.1. Turismul internațional	137
6.2.2. Transferul internațional de cunoștințe	149

6.2.3. Fluxurile investiționale	153
6.2.4. Serviciile bancare	153
6.2.5. Serviciile de asigurări internaționale	155
6.2.6. Transporturile internaționale de mărfuri.....	158

CAPITOLUL 7

RESURSA UMANĂ ÎN SECTORUL SERVICIILOR.....161

7.1. Forța de muncă în servicii	161
7.2. Satisfacția angajaților din sectorul serviciilor.....	166
7.3. Ghid de etică al angajatului	171
7.4. Importanța performanței angajaților în organizațiile de afaceri	174

BIBLIOGRAFIE177

Glosar de termeni181

Lista tabelor185

Listă figurilor187

CAPITOLUL 1.

CONȚINUTUL SERVICIILOR

1.1. Conceptul de serviciu

Pentru început, este necesar să definim conceptul de produs. **Prin produs se înțelege tot ceea ce întreprinderea vinde/propune clienților săi**¹ (figura 1).

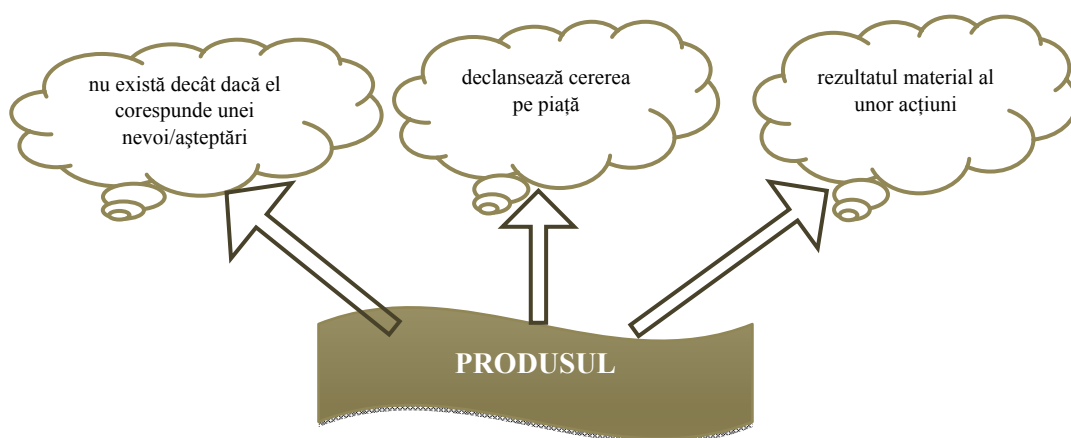

Figura 1. Conceptul de produs

Produsele sunt concepute astfel încât să dea satisfacție consumatorului. De aceea, se au în vedere următoarele aspecte (figura 2):

- elemente corporale: formă, mărime, greutate, densitate, conținut, rezistență putere etc.;
- elemente acorporale: nume, marca, condiționare, servicii anexe;
- elemente de comunicare: informații transmise de producător și distribuitor potențialului cumpărător;

¹ Ristea A.L., Tănăsescu D., Ioan-Franc V., Topița M. (2010) *Marketing. Concepte – instrumente - acțiune*, Ed. Expert, București, p. 86.

d. elemente simbolice: performanță, putere etc.; se referă la statutul social, cultural și profesional pe care acesta îl conferă cumpărătorului.

O categorie de produse desemnează „un grup de produse strâns legate între ele deoarece funcționează într-o manieră asemănătoare, sunt vândute aceleași categorii de clienți, sunt distribuite prin același tip de canale de distribuție și variază între aceleași limite de preț”².

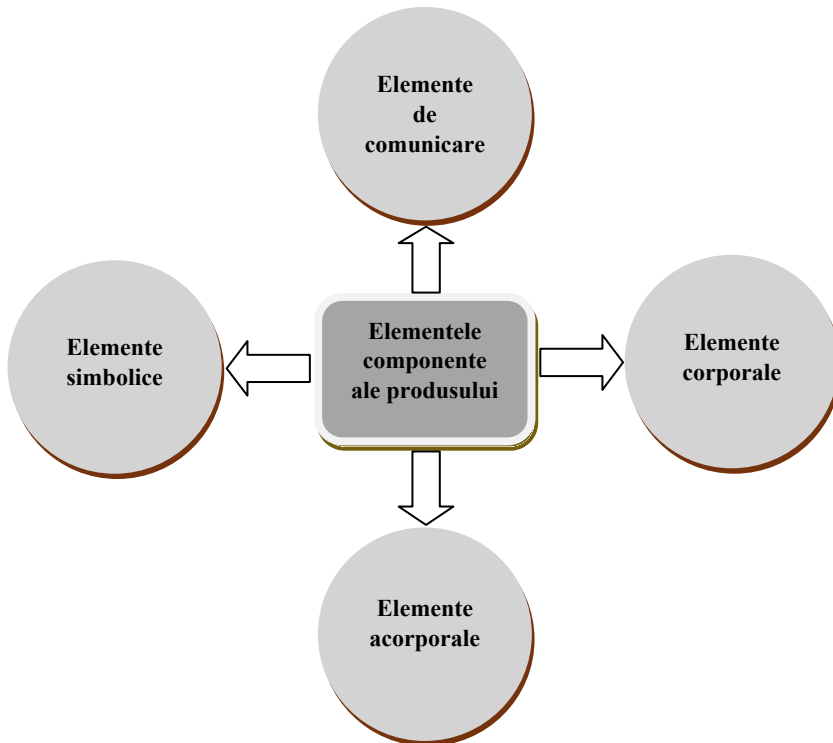

Figura 2. Elementele componente ale produsului

Sursa: adaptat după Ristea A.-L., Tănăsescu D., Ioan-Franc V., Topița M. (2010), „Marketing. Concepte – instrumente - acțiune”, Editura Expert, București, p. 90

Într-o concepție mai amplă, „Philip Kotler, consideră că regula generală impune ca oricare dintre produse să influențeze consumatorul în două ipostaze: atât ca produs fizic, cât și ca produs psihologic”³.

În funcție de tipul utilizatorului, bunurile se divid în două grupe principale⁴:

² Kotler Ph., Armstrong G., Saunders J., Wong, V., *Principles of Marketing*, Prentice Hall, 1999, pp. 65-69.

³ Kotler Ph. *Managementul marketingului*, Editura Teora, București, 2000, p. 425.

⁴ Kotler Ph., Armstrong G., *Principiile Marketingului*, Editura Teora, București, 2008 p. 321- 323.

- **produse de larg consum:** cumpărate de indivizi pentru consumul propriu;
- **produse industriale** - cumpărate de indivizi sau organizații cu scopul prelucrării sau utilizării într-o activitate economică.

Ce sunt serviciile?

Asociația Americană de Marketing recomandă următoarea definiție: „serviciul este activitatea oferită la vânzare care produce avantaje și satisfacții fără a antrena un schimb fizic sub forma unui bun”⁵.

O altă definiție este dată de Ph. Kotler, care susține că: „serviciile sunt activități sau beneficii pe care o parte le poate oferi alteia, care sunt în general intangibile și ale căror rezultate nu presupun dreptul de proprietate asupra unui bun material”.

Tabelul 1 face o distincție clară între bunuri și servicii pentru înțelegerea corectă a conceptului de serviciu.

Tabelul 1. Diferențe între bunuri și servicii

Nr. crt.	Bunuri	Servicii
1.	Aspect material	Aspect imaterial
2.	Are loc transferul de proprietate	De regulă, nu se transferă proprietatea
3.	Pot fi analizate înainte de cumpărare	Nu există înainte de cumpărare
4.	Pot fi înmagazinate	Nu pot fi înmagazinate
5.	Consumul este precedat de producție	Producția și consumul au loc în același timp
6.	Producția, vânzarea și consumul se desfășoară în locuri diferite	De regulă, toate activitățile se desfășoară în același loc
7.	Pot fi transportate	Nu pot fi transportate
8.	Fabricantul produce în absența consumatorului	Clientul participă la producție
9.	Pot fi exportate	Doar oferta, prestația nu se exportă
10.	Se pretează în totalitate standardizării	Numai unele dintre ele pot fi standardizate
11.	Au o existență unitară	Foarte complexe, se oferă sub forma unor pachete de servicii
12.	Presupun o manoperă redusă (30%)	Presupun o manoperă ridicată (70%)

Sursa: Plumb I., Ionescu M., Zamfir A., Ionescu S. (2004) *Reingineria serviciilor*, Ed. ASE București, p. 13.

Importanța crescândă a serviciilor în economie, ascensiunea rapidă și evoluția spectaculoasă din ultimele decenii au intensificat preocupările pentru

⁵ Tordjman A. *Stratégies de concurrence dans le commerce: les aux consommateur*, Les Editions d'Organisation, Paris, 1983, pp. 93-98.

cunoaștere a acestui sector. Eforturile în această direcție sunt motivate și de faptul că teoria economică a acordat prea puțină importanță serviciilor. Din această perspectivă de abordare se poate afirma fără echivoc chiar de o rămânere în urmă a teoriei, a clarificărilor conceptuale față de amploarea practică a serviciilor. Câteva exemple de servicii de care beneficiem zilnic sunt: fast-food, asigurări, poștă, cinema, reparații, transport public, coafor, educație, dentist, servicii hoteliere, internet etc.

Noțiunea de „sector al serviciilor” sau „sector terțiar” are două accepțiuni:

- pe de o parte, „*ansamblul de „meserii”* (contabili, secretare, vânzători etc.) care se exercită în societăți de servicii (bănci, companii aeriene...);
- și pe de altă parte „*ansamblul unităților de producție statistic izolate*”, a căror activitate principală constă în oferirea de servicii. Acest sens corespunde noțiunii statistice de ramură.

1.2. Particularitățile serviciilor

Câteva dintre particularitățile serviciilor reies din explicarea conceptului de servicii. Caracteristicile serviciilor prezentate de către specialiști în operele lor sunt:

a) **intangibilitatea** – arată că serviciile sunt diferite de produse, ele neputând fi gustate, simțite, văzute, auzite sau mirosite. Totuși, pentru a fi evaluate de către client, pentru a le putea compara cu alte servicii, pentru a observa dacă serviciile corespund așteptărilor lor, potențialii clienți fac asocieri tangibile, astfel se vorbește despre tangibilizarea serviciilor. În figura 3 se găsește un exemplu concret despre tangibilizarea serviciilor turistice.

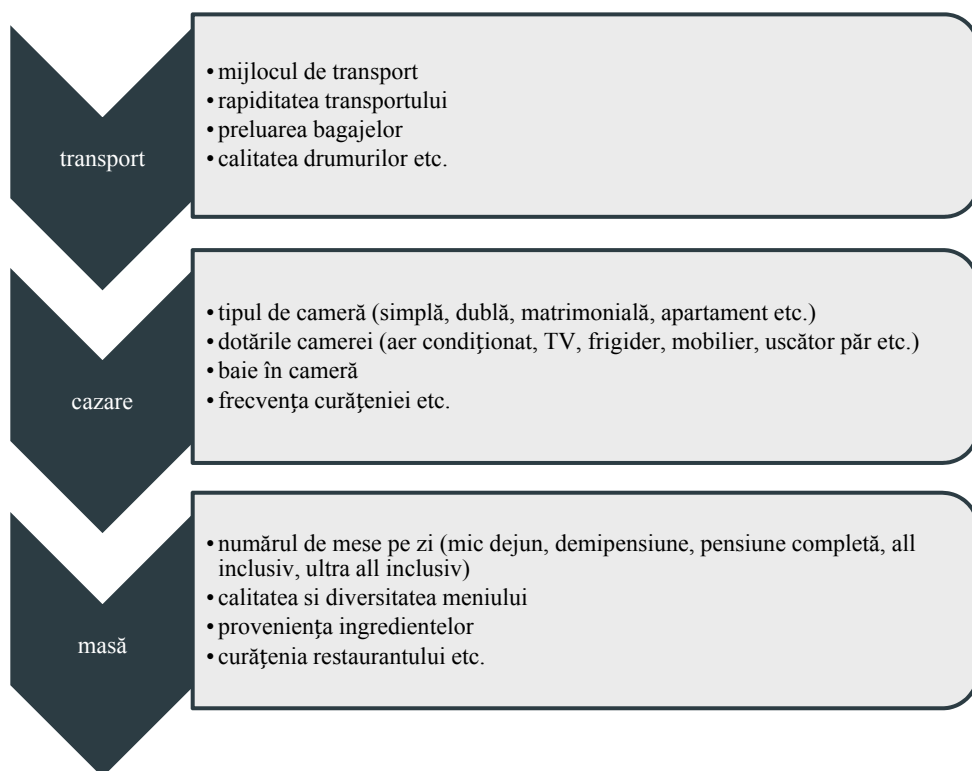

Figura 3. Elemente de tangibilizare a serviciilor turistice

b) **inseparabilitatea (simultaneitatea)** – arată ca producția și consumul serviciilor se realizează cu participarea clientului. De exemplu: relația dintre profesor-student în prestarea serviciilor educaționale universitare sau turist-gazdă în prestarea serviciilor turistice. Deci, serviciul se consumă pe loc, el nu poate fi stocat și schimbat, nu este considerat durabil. De aceea, serviciile au fost considerate mai puțin importante, fiind neproductive. Având în vedere contactul direct cu clientul, prestatorul de servicii trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru satisfacerea deplină a clientului, și anume: adaptabilitate la cerințele impuse, cunoașterea ofertei propuse, cunoașterea eventualelor probleme pentru soluționarea rapidă etc.

c) **variabilitatea (eterogenitatea)** – constă în unicitatea serviciului, imposibilitatea de a crea servicii identice, iar factorii de influență sunt multipli, ei depind atât de prestator cât și de utilizator (tabelul 2).

Tabelul 2. Aspecte care ar putea determina variabilitatea serviciilor

SERVICIUL	PRESTATOR	UTILIZATOR
de sănătate (aceiași medic și același pacient)	- altă stare de spirit; - oboseală; - neplata orelor suplimentare; - degradarea aparaturii; - ora programată pentru consultație etc.	- degradarea stării de sănătate; - eventuale complicații în timpul tratamentului/ operației.
de turism	- degradarea mobilierului; - micșorarea personalului; - renunțarea la anumite activități de agrement etc.	- nervozitate (condiții meteorologice neadecvate); - responsabilități mai mari (2 copii față de unul); - alt grup de prieteni cu care se petrece concediul; - sejur redus etc.
de educație	- schimbarea locației; - altă disciplină predată; - altă sală de curs: cu/fără calculatoare, luminozitate scăzută/ridicată etc.; - intervalul orar etc.	- grupul de apartenență; - ora stabilită pentru curs; - oboseală; - indispoziție; - probleme de familie; - probleme la serviciu etc.

d) **perisabilitatea** – arată nestocabilitatea serviciilor, imposibilitatea de a fi inventariate. Serviciile nu pot fi înmagazinate, apoi revândute. O piesă de teatru este pusă în scenă chiar dacă sala este pe jumătate plină. Locurile rămase libere nu sunt stocate. De aceea, specialiștii aduc în discuție „**sincronizarea cererii cu oferta**”.

1.3. Tipologia serviciilor

Serviciile sunt extrem de eterogene, fapt care impune clasificarea lor după diferite criterii statistice sau economice. Chiar și așa este greu să existe o clasificare exactă, fapt îngreunat de eterogenitatea serviciilor. În tabelul 3 este prezentată o clasificare a serviciilor utilizată în U.E.

Tabelul 3. Clasificarea serviciilor

1.	Servicii de producție	Servicii de afaceri propriu-zise	Servicii cu intensitate mare de cunoaștere	• cercetare-dezvoltare; • informatice-consultanță, software, baze de date; • formare profesională; • comunicare-promovare.
			Servicii operaționale	• curățătorie industrială; • servicii de securitate; • servicii de secretariat etc.
		Servicii de distribuție	- Comerțul cu ridicata - Comerțul cu amănuntul	
		Serviciile de rețea	- Electricitate - Gaze - Apă - Transporturi - Comunicații	
		Servicii financiare	- servicii bancare - servicii de asigurări - instituții de creditare	
2.	Servicii de întreținere reparații	Utilaje Echipamente Mijloace de transport Construcții etc.		
3.	Servicii de piață (comercial) prestate populației la cerere	Alimentație Bancare Cosmetice Cazare Reparații obiecte casnice Confecții după comandă Servicii turistice Servicii de igienă Învățământ privat Cabinete medicale private Servicii de bază private etc.		